

Jeugdbescherming en de Staatshervormingen. Het wordt pas echt op de tanden bijten, of terug naar af

Door de recente Wet van 8 augustus 1988 tot wijziging van de bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (*B.S.*, 13 augustus 1988), wordt óók de jeugdbescherming gegrepen door de nogal radicale federaliseringsstorm. Moeizaam was men in de sector aan het bekomen van de vorige golf: de Staatshervorming van 1980. De Franse Gemeenschap had zelfs nog nauwelijks (ten gronde) gereageerd. Anders was dit in de Vlaamse Gemeenschap: het Decreet, inzake bijzondere jeugdbijstand van 27 juni 1985 (*B.S.*, 5 juli 1986), mikte zowel op een fundamentele herdenking van (vooral) de buitengerechtelijke jeugdbescherming, als op een regeling inzake de bevoegdheidsafbakening tussen de gemeenschap en de nationale overheid. Zoals bekend, wendde de Justitieminister zich op 23 februari 1987 (*B.S.*, 10 maart 1987) tot het Arbitragehof, zich o.m. steunend op een reeds eerder (20 juni 1984) uitgebracht advies van de Raad van State. Het Arbitragehof deed uitspraak (Arrest nr. 66) ten voordele van de Vlaamse Gemeenschap op 30 juni 1988. Nauwelijks één maand later werd door de reeds genoemde Wet van 8 augustus 1988 de sector weer ten gronde dooreen geschud.

Dat jeugdbeschermingswerkers door deze, eigenlijk aan hun werk vreemde, wetgevende activiteit er het Noorden bij verliezen is niet ondenkbaar.

We zetten in dit editoriaal een en ander in hoofdlijnen op een rijtje, zodat misschien ook terug de inhoudelijke discussiepunten te voorschijn komen. Het spreekt vanzelf dat later in dit tijdschrift nog tal van (materiële) informatie zal volgen, want het wordt veel.

Een inhoudelijke discussie ...

Vóór 1980, maar vooral vanaf medio jaren zeventig kenmerkt de jeugdbeschermingssector zich hoofdzakelijk door (ook internationaal herkenbare) fundamenteel inhoudelijke discussies. De grote stromingen in dit hervormingsdebat zijn (hopelijk) nog gekend (*Panopticon*, jg. 1, nr. 1, 1980, pp. 76-79).

Er is vooreerst het pleidooi voor het hergroeperen in een familierechtbank van alle materies die met het gezin te maken hebben. Het hoort niet, zo luidt het, dat door verschillende rechtsmachten (jeugdrechtbank, vredegerecht, rechtbank van eerste aanleg, ...) naast en na elkaar, met vaak andere middelen en inzichten, via andere procedures, tegenstrijdige beslissingen worden genomen.

Dit geheel dient vereenvoudigd en dit zou kunnen door het oprichten van een gezinsrechtbank.

Het concept 'familierechtbank', hoewel object van heel wat wetsvoorstellen, oogstte nogal wat tegenwind omdat men naast de juridisch-technische ver-

beteringen vooral het louter reformistisch karakter (wezenlijk zou niets veranderen, de Jeugdbeschermingswet van 1965 werd goed geacht) op de korrel nam, en vooral de kans op toenemend interventionisme en net-widening vreesde.

Eigenlijk ligt de vraag naar een familierechtbank in het verlengde van een meer minimalistische opvatting die de huidige wet wil behouden zoals hij is (dus ook zijn uitgangspunten), mits betere uitvoeringsmodaliteiten: meer (vaste afgevaardigden) en beter opgeleid (jeugdmagistraten) personeel, meer en adequatere middelen, vnl. in de ambulante sector.

De in ons land, vooral door L. Walgrave, opgezette discussie over de scheiding van hulp en recht gaat integendeel over fundamentele kritiek op de basisconcepties van de Wet van 1965. Deze stroming beschouwt de hulpverlening bedreven in het kader van de Jeugdbeschermingswet als een sociaal controlemiddel t.a.v. afwijkend gedrag, vnl. dan nog gericht op jongeren/gezinnen uit de lagere sociale klasse. Jeugdbescherming wordt gezien als een politiek instrument tot behoud van het sociaal-economisch systeem. Hulpverlening echter dient te refereren aan de subjectieve behoeften van de cliënt en streeft naar een zo groot mogelijke mobilisatie van zijn krachten, wil men zijn afhankelijkheid verminderen en zijn gedragsalternatieven verruimen. Hulpverlening beoogt emanciperend te werken en steunt niet op een verticale, maar op een horizontale vertrouwensrelatie tussen cliënt en hulpverlener.

De kritiek op de Wet van 1965 spitst zich dan ook toe op het niet duidelijk gescheiden zijn van hulp en recht.

In deze stroming staat het concept 'emancipatie' zeer centraal. M.b.t. kinderen is dit evenwel een bijzonder problematisch concept en precies daaromtrent bracht het gedachtengoed van de kinderrechtenbeweging nogal verdiepende discussies op gang. De kinderrechtenbeweging problematiseert nl. de huidige status (o.m. bekrachtigd door de Jeugdbeschermingswet) van het kind. Kenmerkend aan deze status is het ontberen van ongeveer alle burgerrechten. Noch filosofisch, noch wettelijk wordt het recht van kinderen op zelfbepaling erkend.

De kinderrechtenbeweging wenst dat kinderen, omdat zij mensen zijn, beschouwd worden als dragers van alle essentiële burgerrechten, met inbegrip van het recht op zelfstandige uitoefening ervan.

Steeds meer consensus groeit er rond de materiële rechten (kind drager van alle mensenrechten). Wel discussie bestaat er over de vraag of kinderen in staat moeten geacht worden tot, en dus recht krijgen op, de zelfstandige uitoefening van deze rechten.

Een competentiediscussie dus. Naargelang de positie die in dit competentiedebat wordt ingenomen kan men diverse stromingen onderscheiden.

Vooreerst bestaat er een stroming, die het onbekwaamheidsargument in principe als een geldig argument erkent, maar die ervan overtuigd is, dat onze samenleving de bekwaamheid van kinderen tot het nemen van gefundeerde beslissingen momenteel sterk onderschat. Zij is ervan overtuigd, dat een dergelijke bekwaamheid veel vroeger wordt verworven dan nu wordt aangenomen, en dat een dergelijke bekwaamheid gradueel verworven wordt.

Op grond hiervan wordt gepleit voor verlaging van de meerderjarigheidsgrens en een geleidelijke rechtsverkrijging.

Een meer radicale stroming is de, in ons land nauwelijks bekende, kinder-

bevrijdingsbeweging. Zij betwist de geldigheid van het bekwaamheidsargument op ethische grond; haar uitgangspunt is de gelijkheid van alle mensen. Om het even welke discriminatie, dus ook een discriminatie op grond van leeftijd, wordt moreel verwerpelijk geacht. Het toekennen van alle mensenrechten, ook aan kinderen, is de enig mogelijke oplossing. Steeds belangrijker (ook internationaal bekeken) wordt een derde stroming, die zich afvraagt waarom het in de praktijk niet mogelijk zou kunnen zijn, dat kinderen alle burgerrechten hebben, en ook het recht op zelfstandige uitoefening ervan, tenzij voor de uitoefening hun incompetentie kan bewezen worden en hierover maatschappelijke consensus bestaat ('kinderen hebben alle rechten, tenzij...'). Het grote voordeel tegenover de huidige situatie is, dat de bewijslast inzake de competentie wordt verlegd.

Momenteel zitten kinderen immers in een omgekeerde en daardoor zeer zwakke positie, aangezien de bewijslast bij hen ligt ('kinderen hebben geen rechten, tenzij...').

Een bevoegdheidsdiscussie

Met duidelijk opzet hebben wij deze inhoudelijke discussie nogal beklemtoond, want ondertussen dook een nieuw debat op, dat zoals gezegd, wezenlijk vreemd was aan deze ontwikkelingen in de jeugdbescherming, c.q. de communautariseringsproblematiek.

Helemaal moeilijk werd het wanneer de wetgevers deze inhoudelijke discussie-elementen functioneel gingen gebruiken om bevoegdheidsperikelen uit te vechten. Jeugdbeschermingswerkers werden en worden dan ook door deze dubbelzinnigheid vaak de mist ingestuurd. Bovendien werden zij ook in hun reflexie en actie erg gehinderd en vaak gedwongen tot een zeer pragmatische opstelling, omdat het crisisbeleid, in alle welzijnssectoren nog meer andere elementen in de discussie invoerde. Deze driesporigheid zorgde en blijft zorgen voor een méér dan chaotisch jeugdbeschermingsbeleid en -praktijk. Het blijft dan ook de boodschap deze ontwikkelingen goed gescheiden te houden.

Na 1980

In de Vlaamse Gemeenschap situeren de eerste gemeenschapsinitiatieven m.b.t. jeugdbescherming zich na de publikatie van de bijzondere en gewone Wet van 8 en 9 augustus 1980 m.b.t. de staats Hervorming. In Wallonië echter ging men vroeger van start, nl. zich baserend op de Wet van 9 juli 1979 tot oprichting van 'voorlopige' gemeenschaps- en gewestinstellingen. Deze wet voorzag reeds in de communautarisering van de jeugdbescherming.

Zeer exemplarisch voor de 'toonsetting' van de latere bevoegdheidsconflicten tussen de gemeenschaps- en de justitieminister zijn de initiatieven die op basis van deze 'voorlopige wet' (die evenwel geen wetgevende, c.q. decretale, bevoegdheden impliceerde voor de Gemeenschapsraden) door de Franse gemeenschap m.b.t. jeugdbescherming werden genomen. Zo was er al hilariteit omtrent de benoeming van de leden van de jeugdbeschermingscomités. Belangrijker evenwel zijn de publikatie van de fameuze Circulaire 14bis en het sluiten van de gesloten afdeling van de rijksinstelling te Fraipont.

De Franse Gemeenschapsminister bedoelde met zijn Circulaire 14bis (11

december 1979) geplaatste minderjarigen toe te laten voor een periode van 180 dagen 'op vakantie' te gaan met het oog op behoud of terugkeer in hun milieu, zonder dat de instelling de subsidies voor hen verloor. Tijdens die 'vakantie' kon de minderjarige alleen gaan wonen onder begeleiding van de instelling (begeleid zelfstandig wonen dus) of kon hij naar zijn gezin terug.

Inhoudelijk scoorde deze Circulaire dus goed, want hij kwam tegemoet aan de in de discussie reeds geruime tijd geëiste de-institutionalisering. Er was echter meer en vooral wat anders aan de hand.

De Circulaire stipuleerde dat de instelling over deze vakantieperiode eigenmachtig besliste en enkel de plaatsende instantie (jeugdrechter) op de hoogte diende te brengen.

Het Hof van Beroep te Mons weigerde echter de toepassing. Het Hof was nl. van oordeel dat de Circulaire afbreuk deed aan het principe dat de jeugdrechter de uitvoeringsrechter is van zijn beslissingen. Grondwettelijke scheiding der machten dus!

Bovendien besloot de Franse Gemeenschap in juli 1979 de gesloten afdeling van het R.O.G. te Fraipont te sluiten. M.a.w. hierdoor werd zichtbaar dat de Gemeenschappen potentieel in staat zijn de nationale wetgever buiten spel te zetten. Want de wettelijke bepalingen werden door de nationale wetgever uitgevaardigd, de jeugdrechter blijft bevoegd voor gerechtelijke tenuitvoerlegging (cf. Circulaire 14*bis*), maar de materële uitvoering is toevertrouwd aan de gemeenschappen. Wat indien de gemeenschap(pen) de materiële voorziening afschaf(t)(fen)?

De gerechtelijke bescherming wordt aldus afhankelijk gemaakt van het al of niet ter beschikking stellen van de nodige materiële middelen door de Gemeenschap(pen).

Werd de ouverture reeds ingezet in 1979, de eigenlijke bevoegdheidsverdeling i.v.m. de jeugdbescherming, tussen nationale overheid en Gemeenschappen, wordt pas geregeld (nou ja) na de staatshervorming van 1980 (*Panopticon*, jg. 5, nr. 4, 1982, pp. 281-290).

De bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen kent o.m. de bevoegdheid inzake 'persoonsgebonden materies' toe aan de Gemeenschappen.

Deze omvatten, naast het gezondheidsbeleid, het toegepast wetenschappelijk onderzoek ook de 'bijstand aan personen'.

Artikel 5, § 1, II, van de genoemde bijzondere wet deelt deze bijstand-aanpersonen in zeven rubrieken in: 1. Het gezinsbeleid; 2. het beleid inzake maatschappelijk welzijn; 3. het beleid omtrent onthaal en integratie van immigranten; 4. het beleid inzake minder-validen; 5. het bejaardenbeleid; 6. de jeugdbescherming; 7. de penitentiaire en post-penitentiaire sociale hulpverlening.

De reeds geciteerde bijzonder Wet van 8 augustus 1980 bepaalde dus in artikel 5, § 1 dat de persoonsgebonden aangelegenheden zoals bedoeld in artikel 59*bis*, § 2*bis* van de Grondwet zijn (...): 'II. Wat de bijstand aan personen betreft ... (6) de jeugdbescherming, met uitzondering van de aangelegenheden ressorterende onder het burgerlijk recht, het strafrecht of gerechtelijk recht'.

Het spreekt voor zich, gezien het sui generis karakter van de Jeugdbeschermingswet van 1965, dat deze bevoegdheidsafbakening allerminst duidelijk was!

In een verklarende nota aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers (*Parl. St.*, Kamer 627 (1979-1980), nr. 10, p. 63-66) acht de toenmalige vice Eerste Minister en Minister van Justitie en van Institutionele Hervormingen, H. Vanderpoorten, het dan ook nodig hieromtrent een interpretatie te geven.

- Onder de gemeenschapsmateries worden, volgens deze nota, begrepen:
 - a. de sociale bescherming, zijnde de werking, organisatie en samenstelling van de jeugdbeschermingscomités;
 - b. de sociale diensten (artikel 64), met hun twee afdelingen per gerechtelijk arrondissement;
 - c. de erkenning van personen en verenigingen die minderjarigen wensen op te nemen (artikelen 66 t/m 68);

- De nationale materies betreffen de aangelegenheden die ressorteren onder:
 - a. *het burgerlijk recht*: de 'burgerrechtelijke bepalingen' betreffende de minderjarigen (artikelen 12 t.e.m. 28 van de Wet van 8 april 1965). Daarbij komt een aantal voorzieningen sui generis, namelijk maatregelen t.a.v. de ouders (artikelen 29 t.e.m. 35) die, volgens de nota, duidelijk van burgerrechtelijke aard zijn, namelijk de voogdij op de sociale uitkeringen, de opvoedingsbijstand en de ontzetting uit de ouderlijke macht;
 - b. *het strafrecht*: de strafbepalingen t.a.v. meerderjarigen die in de Jeugdbeschermingswet voorzien zijn in de artikelen 80 t.e.m. 89. De maatregelen ter bescherming van de minderjarigen (artikelen 36 t.e.m. 43) die als strafrechtelijk worden beschouwd. Ook een aantal afzonderlijke wetten en bepalingen met betrekking tot minderjarigen vallen onder het strafrecht (zedelijke bescherming van de jeugd, bescherming van kinderen gebezigd in rondreizende beroepen, toegang tot bioscoopzalen, de filmkeuring) en zijn dus als nationale materie te beschouwen;
 - c. *Het gerechtelijk recht*: de inrichting van de jeugdrechtbanken en de jeugdkamers van de Hoven van Beroep (artikelen 7 t.e.m. 11). De territoriale bevoegdheid en de rechtspleging (artikelen 44 t.e.m. 63).

Verrassend was dat de fundamentele discussie over het al dan niet aanwezige strafkarakter van de beschermingsmaatregelen hier een ernstige wending krijgt. De genoemde Verklarende Nota, m.b.t. de maatregelen t.a.v. de minderjarigen (artikelen 36 t.e.m. 43 stellen immers op p. 66: 'De aard van deze materie is als strafrechtelijk sui generis te beschouwen mits hier dwangmiddelen worden voorzien die maatregelen heten, doch nieuwsoortige sancties zijn om de gekrenkte maatschappelijke orde te herstellen'. Zo bekeken, werd door de bijzondere Wet van 8 augustus 1980 en daarbovenop de Nota Vanderpoorten, zowel de bevoegdheidsrechtelijke discussie (*ratione materiae*), als het meer inhoudelijk debat omtrent visie(s) op de jeugdbescherming, ernstig door elkaar geschud. Denk maar: 'maatregelen t.a.v. minderjarigen zijn nieuwsoortige sancties' (!).

Vooraf in de Vlaamse Gemeenschap zal het vanaf dan niet ontbreken aan activiteit. Men zal zich het 'kleine' Voorontwerp-Decreet van mei 1982 herinneren, dat in het vaarwater van de genoemde Circulaire 14bis, het begeleid zelfstandig wonen (inhoudelijk) wilde regelen, maar tegelijkertijd een (proef)gooi deed naar meer bevoegdheid over de jeugdbeschermingsmaterie.

Ondertussen reageerde de Justitieminister fel met een eigen Voorontwerp van Wet, dat op zijn beurt de bevoegdheden (zoveel mogelijk) nationaal regelde en tegelijkertijd een integrale herziening van de Wet van 1965 omvatte. De discussies brandden nu ten volle los, en, dit is belangrijk ... ook inhoudelijk.

De beide Voorontwerpen bedienden zich nl. voor hun bevoegdheidsgevecht, op een onheuse manier en duidelijk niet coherent (en wellicht ook niet gemeend), van elementen van visies uit het inhoudelijk hervormingsdebat. Er ontstonden zelfs lichtzinnige stereotypen: de emancipatorische R. Steyaert en de repressieve J. Gol. Heel wat tijdschriftartikels, (lunch)debatten, studiedagen, hearings, ... werden georganiseerd. Zelfs de media deden duchtig mee. Voor enkelen betekende dit alles wel een verdieping en nuancering van de discussies omtrent hulp en rechten omtrent kinderrechten. Noteer dat ondertussen de jeugdbeschermingspraktijk in chaos en pragmatische 'plantrekkerij' werd achtergelaten.

26 oktober 1984

Het Advies van de Raad van State stelt de Justitieminister (bevoegdheidsrechtelijk) in het gelijk. Op 12 februari 1985 dient minister Steyaert haar (kleine) ontwerp, quasi ongewijzigd (dus het advies negerend) officieel in bij de Vlaamse Raad. Ondertussen had de Vlaamse Executieve al, op eigen houtje, het begeleid zelfstandig wonen (BZW) mogelijk gemaakt door een Besluit (11 mei 1983) waarin de uitvoeringsmodaliteiten met betrekking tot het BZW werden vastgelegd.

Nauwelijks een maand later (27 maart 1985) dan de indiening van het kleine ontwerpdecreet, stelt R. Steyaert een nieuw ontwerpdecreet aan de pers voor. Dit 'Ontwerpdecreet inzake bijzondere jeugdbijstand' werd bij de Vlaamse Raad ingediend op 19 april 1985 en werd reeds via een blitzbehandeling, op 27 juni 1985 aangenomen. Pas een jaar later, op 5 juli 1986, wordt het Decreet in het *Staatsblad* gepubliceerd, doch het kon niet in voege treden, aangezien de uitvoeringsbesluiten ontbraken. Dit Decreet regelde de materie die binnen de Wet van 8 april 1965 als de 'sociale bescherming' werd aangeduid en tevens een aantal andere aangelegenheden die rechtstreeks verband hielden met de door de bijzondere Wet van 8 augustus 1980 aan de Gemeenschap toevertrouwde bevoegdheden.

Inhoudelijk bevat dit Decreet wel een aantal nieuwe inzichten (scheiding hulp en recht, participatie van de jongeren, algemene preventie) doch bij nadere analyse bleken deze nieuwe inzichten niet zo ingrijpend te zijn als wel werd voorgesteld en is eerder sprake van een (duur) reformisme.

Mogelijks een (minder dure) meer diepgaande en een meer integratieve aanpak (jeugd welzijnsbeleid) was mogelijk geweest. Te denken blijft het aan het O.C.M.W.-paradigma. (*Panopticon*, jg. 6, nr. 5, 1985, pp. 401-409). Rest dan nog

(enkel) het andere spoor: het bevoegdheidsrechtelijke. En inderdaad het Decreet bevatte een niet aanzienlijk aantal (gezochte) conflictaspecten.

Het leed dan ook geen twijfel dat de nationale overheid zich tot het (onder-tussen reeds opgerichte en werkende) Arbitragehof zou wenden. Dit geschiedde dan ook op 23 februari 1987. Na nogal wat termijnverlengingen doet het Hof uitspraak op 30 juni 1988. Slechts op een aantal (toch wel belangrijke) aspecten moet de Gemeenschap inbinden, maar finaal wordt ze in het gelijk gesteld. Victorie-gekraai. Er wordt zelfs gesproken van de 'eerste grote Vlaamse overwinning' (noteer: het gaat over jeugdbescherming).

De snelle federalisering

Begrijpelijk wordt één en ander wanneer we het ganse communautair-politieke gebeuren overschouwen. De, na de parlementaire verkiezingen van 13 december 1987 langzaam te been gebrachte, regering Martens VIII, verklaarde in haar regeerakkoord onder het hoofdstuk 'Institutionele en Administratieve Hervorming': 'De Regering zal spoedig het initiatief nemen om de bestaande bevoegdheidsverdeling te verbeteren (...) met het oog op een beperking tot het strikte minimum van de uitzonderingen in de bevoegdheidstoewijzingen zoals nu bepaald in de bijzonder wet (...)'. Dit betekende o.m. een versnelde en volledige uitvoering van de staatshervorming van 1980. Prioritair werd de volledige uitvoering van een aantal Gemeenschapsbevoegdheden vooropgezet, waaronder de jeugdbescherming. Opmerkelijk hierbij was wel dat van de initieel voorziene uitzonderingen inzake burgerlijk recht, strafrecht en gerechtelijk recht, als zijnde nationale materies, nergens meer expliciet (!) sprake was.

Wellicht is de snelheid waarmee dan het genoemde Arrest van het Arbitragehof volgde en ook de radicaliteit ervan, hierdoor beïnvloed. Immers, de geest van het regeerakkoord liet geen twijfel bestaan. Het taalgebruik van politici veranderde zelfs: van communautarisering naar federalisering.

Waren eerst alle blikken gericht op de publikatie van dit arrest, dan werd, plotser kon het niet, de dag nadien, 1 juli 1987, het jeugdbeschermingsdossier opnieuw opgejaagd door de goedkeuring in de Ministerraad van het wetsontwerp tot wijziging van de bijzondere Wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

De teksten in dit ontwerp die betrekking hadden op de jeugdbescherming waren in hoogst onduidelijke taal opgesteld. Maar één zaak was wel duidelijk: de geest van verregaande federalisering zat ook hier in. Inderhaast, want het zag er naar uit dat alles zeer snel door het parlement zou gejaagd worden, werden links en rechts nog wat informatie- en adviesvergaderingen belegd teneinde het jeugdbeschermingskind niet met het communautair badwater te laten weggieten.

Ondertussen was, hoeft het gezegd, het arrest van het Arbitragehof zo goed als in een zwart gat verdwenen. Wel werden reeds kort daarop (20 juli 1988) drie (van de 26 aangekondigde) uitvoeringsbesluiten m.b.t. het Decreet inzake bijzondere jeugdbijstand door de Vlaamse Executieve goedgekeurd.

Een eerste besluit bepaalt 1 augustus 1988 als de datum van het in voege treden van het Decreet. Een tweede en derde besluit regelen enerzijds de oprichting en werkwijze van de comités voor bijzondere jeugdzorg, van de sociale dien-

sten en van de administratieve secretariaten en anderzijds de oprichting en werkwijze van de bemiddelingscommissies voor bijzondere jeugdbijstand en van de administratieve secretariaten.

Dit is dus zeker: nog in 1988 zal de vroegere sociale jeugdbescherming in Vlaanderen integraal vervangen zijn.

Maar, wat is de zin nu nog van dit (beperkte) Decreet t.o.v. de kort nadien goedgekeurde Wet van 8 augustus 1988.

Hierin lezen wij in artikel 2, dat artikel 5, § 1, II, 6e van de bijzondere Wet van 8 augustus 1980 (cf. supra) vervangen wordt door de volgende tekst: '6e De jeugdbescherming, met inbegrip van de sociale bescherming en de gerechtelijke bescherming, maar met uitzondering van:

a. de burgerrechtelijke regels m.b.t. het statuut van de minderjarigen en van de familie, zoals die vastgelegd zijn door het Burgerlijk Wetboek en de wetten tot aanvulling ervan;

b. de strafrechtelijke regels waarbij gedragingen die inbreuk plegen op de jeugdbescherming, als misdrijf worden omschreven en waarbij op die inbreuken straffen worden gesteld, met inbegrip van de bepalingen die betrekking hebben op de vervolgingen, onverminderd artikel 11;

c. de organisatie van de jeugdrechten, hun territoriale bevoegdheid en de rechtspleging voor die gerechten;

d. de opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd;

e. de ontzetting uit de ouderlijke macht en het toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen'.

Samengevat blijft nationale materie: de burgerrechtelijke materie, de jeugd-delinquentie, de ontzetting uit het ouderlijk gezag (en eigenaardig ook het toezicht op de gezinsbijslag) en de gerechtelijke organisatie.

Het ziet er nu ogenschijnlijk simpel uit. De nationale wetgever moet nu nl. gaan legifereren m.b.t. een (nieuw) jeugd'sanctie'recht, m.b.t. het burgerrechtelijk statuut van de minderjarige en m.b.t. de ontzetting. Aangaande het jeugd'sanctie'recht werd precies n.a.v. het (herhaaldelijk herschreven) voorontwerp Gol gelukkig al enige inhoudelijke discussie gevoerd. Het sleutelwoord in dit debat was: responsabilisering. Twee tegengestelde tendensen werden hierbij zichtbaar. Vooreerst is er inderdaad een repressieve tendens die zich, ten onrechte, beroept op de stijgende jeugdcriminaliteit, de onrustgevoelens bij de bevolking, enz. Niet zonder grote bezorgdheid en met bijzondere waakzaamheid zal door velen in het jeugdbeschermingsveld deze dynamiek gevolgd worden.

Daarnaast, en lijnrecht tegenover het verbeeldingsloos volgen van repressieve ingevingen, want van veel meer emancipatorische kracht getuigend, was ook de straf-waardigheidsidee levendig aanwezig in dat debat. Het gaat hierbij óók om het beschouwen van jongeren als verantwoordelijk voor hún betekenisverlening, hún daden, ook hun foute daden. Het recht op betekenisverlening gaat echter vooraf. M.a.w. het her-denken en noodzakelijk her-waarderen van de maatschappelijke (c.q. rechts-)positie van jongeren staat centraal (*Panopticon*,

ig. 8, nr. 5, 6, p. 467-485). Pogingen om hiermee anders om te gaan werden ondertussen, ook reeds in ons land, pretoriaans, ondernomen (cf. alternatieve sanctionering).

Onafscheidelijk zelfs als een c.s.q.n. is deze responsabiliseringsdynamiek verbonden, met ook het burgerrechtelijk statuut van de jongere. Eveneens werd hieromtrent al in de loop van dit jaar intens gepreludeerd n.a.v. de verlaging van de burgerrechtelijke meerderjarigheidsgrens. Nauw hiermee in verband staat uiteraard ook het stelsel van het ouderlijk gezag en de eventueel hieruit volgende ontzetting.

Hopelijk wordt de wetgevende activiteit voorafgegaan door ruime inhoudelijke consultatie en dit is, herhaaldelijk al gezegd, iets anders dan een louter juridisch-technische aangelegenheid.

Aangezien legifereren op nationaal niveau noodzakelijk is en precies omwille van het inhoudelijk ingrijpende karakter ervan wordt concertatie met de gemeenschappen dringend en noodzakelijk.

De gemeenschappen krijgen nu een enorm zware opdracht m.b.t. een integraal (jeugd-)welzijnsbeleid. Het weze nogmaals gezegd dat t.a.v. het vroegere jeugdbeschermingscliënteel een actievere positieve sociale politiek (cf. armoedebestrijding) dient gevoerd te worden i.p.v. een achternaahollende 'bijzondere jeugdzorg'-politiek. Het huidige Decreet van de Vlaamse Gemeenschap zou zo bekeken wel eens bijzonder ontoereikend kunnen zijn. (Trouwens de plannen omtrent een nakend decreet voor 18-21 jarigen na de verlaging van de burgerrechtelijke meerderjarigheid, zijn al helemaal in tegenspraak met bedoelde actieve sociale politiek. Bovendien bevatten de nieuwe criteria inzake het Bijzonder Fonds voor Maatschappelijk Welzijn die op 27 juli ll. door de Vlaamse Executieve werden bepaald, niets omtrent een mogelijk preferentieel beleid t.a.v. jongeren). Ook hier zou bezinning en hernieuwde consultatie, eventueel begeleid door experimenten, geen overbodige luxe zijn. De bevoegdheidsrechtelijke strijd is nu toch gestreden.

Of niet?

Want ... het is (nog) niet uitgesloten dat de gemeenschappen de (federaliserings-)strijd niet opgeven. Zo is het m.a.w. (grond)wettelijk perfect mogelijk dat, via decreet, de rechterlijke macht (terug conflictueus) gebonden wordt aan de gemeenschapsmacht. Dit zou o.m. kunnen door het voorzien in 'gerechtelijke' maatregelen t.a.v. een 'problematische opvoedingssituatie' die niet door vrijwillig gevraagde aanvaarde hulpverlening kan opgelost worden (toch een probleem voor de nieuwe bemiddelingscommissie).

Of om het in gekende termen te zeggen: het opnieuw invoeren van 36.2. En, vermits dit inhoudelijk niet nodig is, zouden enkel bevoegdheidsrechtelijke objectieven resten. En dan zijn we met de jeugdbescherming terug naar af.

Ondertussen bijten we nog even op de tanden en hopen dat de gloednieuwe situatie leidt tot het op gang trekken van een emancipatorisch jeugd welzijnsbeleid, waarin de bijzondere jeugdzorg daadwerkelijk die uiterst marginale plaats krijgt die ze in een beschaafd land verdient. Nogmaals brede en diepgaande consultatie, reële concertatie (vooral tussen gemeenschap en justitie) en een vleugje

creativiteit zijn dan wel noodzakelijke voorwaarden tot het opstarten van een dergelijk beleid.

Eugeen Verhellen
1 oktober 1988